

A comparative Study of Aesthetics in Plato's Thought and Suhrawardi's Wisdom

Maryam Imanizadeh Sharifpour¹ | Seyyed Rahmatollah Mousavi Moghaddam^{2✉} |
Seyyed Sadegh Zamani³

1. PhD Candidate in Philosophy of Art, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran. E-mail: Maryamimanizade@yahoo.com
2. Corresponding Author, Associate Professor of Islamic Studies Department, Ilam University of Medical Sciences, Ilam, Iran. E-mail: prof.m1344@gmail.com
3. Assistant Professor of Philosophy of art Department, Sanandaj Branch, Islamic azad university, Sanandaj, Iran. E-mail: zamani@iausdj.ac.ir

Article Info

ABSTRACT

Article type:

Research Article

Article history:

Received 15 June 2022

Received in revised 30 July
2022

Accepted 30 August 2022

Published online 22 September
2022**Keywords:**Plato, Suhrawardi, aesthetics,
perfection, perception.

Throughout history, philosophers have looked at existence with a new perspective and have been able to revolutionize the history of philosophy with their theories. Among these philosophers are Plato and Suhrawardi. Plato and Suhrawardi each benefited from many sources to build their intellectual system and mentioned them in their works. The reason that the theories of these two philosophers have been presented in this research is the closeness of the theories in their thought. Platonic thought is one of the important sources of Suhrawardi in reaching his philosophical system and its traces can be clearly seen in Suhrawardi's works, however, he tried to deal with those thoughts according to his own thought system and with a philosophical perspective and even to undergo change and transformation to adapt to his beliefs. The question of this research is "what place does (aesthetics) have in Plato's thought and Suhrawardi's wisdom?" Is. In line with this importance, the commonalities and differences in the views of these two philosophers have been explained from the aspect of aesthetics, so that by comparing and distinguishing these ideas, we can examine the influence of an idea or its evolution over time. The method of the current research is descriptive-analytical, and the collection of information is done using the library method by taking samples from reference books, articles and authentic manuscripts. The results showed: Plato, in analyzing and expressing the truth of beauty, does not consider it to be proportion and harmony, adaptation to Greek culture, usefulness and pleasure; Rather, he considers beauty to be an extra-sensory and objective thing that the pursuit of beauty leads to, and such beauty is eternal, absolute and in itself, and it is the same idea and source of beauty that belongs to the world of similitude, and beautiful objects are equal to Their benefits are beautiful. According to Suhrawardi, beauty is interpreted as good, which refers to beauty and perfection, both of which are the same phenomenon, so whatever is at the end of perfection is beautiful. Also, beauty is an objective thing that corresponds to the outside world. Relationships such as lights, colors and different shapes (objective representations) become the source of understanding and expression of the feeling of beauty. Therefore, it can be concluded that from the point of view of Plato and Suhrawardi, beauty is the pleasure of perception and the attainment of perfection, which manifests through love and causes movement.

Cite this article: Imanizadeh Sharifpour, Maryam; Mousavi Moghaddam, Seyyed Rahmatollah; Zamani, Seyyed Sadegh. (2022). A comparative Study of Aesthetics in Plato's Thought and Suhrawardi's Wisdom. *Journal of Philosophical Investigations*, 16(39): 383-394. DOI: <http://doi.org/10.22034/jpiut.2022.52041.3248>

© The Author(s).

Publisher: University of Tabriz.

DOI: <http://doi.org/10.22034/jpiut.2022.52041.3248>

Extended Abstract

Introduction

Hyland (2016) in the book *Plato's Aesthetics: The Question of beauty* has investigated the question of beauty in Platonic dialogues. Plato himself explains in many passages that the question of beauty cannot be adequately addressed except in the context of a general context that includes other issues. Platonic dialogues are the manifestation of this view, especially where the discussion is about the question of beauty.

Shafi'i and Fazeli (2012) in their article entitled "Beauty and Its Existential Dignity" by Suhravardi, have investigated Suhravardi's views on beauty and stated that Suhravardi considered for Hassan, which is equivalent to beauty, an existential dignity, that is, a place in his worldview system. This position of his can be an entry to enter into the topics of aesthetics. In this research, he has a search to find the meaning of beauty and its characteristics, as the words of Suhravardi can be used. In this way, first the concept of beauty and then the existential dignity of beauty and love are researched, and from this reflection, the characteristics of objectivity, skepticism and solidarity with knowledge are obtained.

In Plato's aesthetics, there is a point that deserves attention and should be analyzed. In his educational theory, he emphasizes the effect of music and considers it effective in developing human emotions. He likes man-raising songs and heroic poems and virtuous philosophies, but anti-moral songs that cause laziness or lethargy and poems that mention the sins of the gods must be completely rejected from the society. Plato's criticism of poetry and poets is in no way compatible with his breadth of vision and nature, but he nevertheless accepts that poets are in a way the fathers and founders of wisdom. Plato considers beauty to be a source of joy and pleasure and he speaks of a true pleasure that arises from harmonious and beautiful shapes, colors and sounds (Radhakrishnan, 1988).

Plato mentioned beauty more than anywhere else in *Hippias the Great* (Plato, 2001: 542). Suhravardi used the word "Hossein" when talking about beauty and considered "Hossein" to be synonymous with beauty and perfection. He presents everything that is at the end of perfection as beautiful, which makes everyone fall in love with him. In *Fai Haqiqah al-Ashq*, he says: "Everything that exists seeks perfection from the spiritual and the physical." He considers Jamal and Kamal to be synonyms and both are the same name and say: "One is Kamal and one is

Jamal among Hossein's names (Suhravardi, 1994, vol. 3: 284). In another place, he also measures real beauty against perfection and states that beauty is the same as perfection and beauty is that which perfection deserves to be achieved in him. Therefore, the beauty of everything depends on achieving the perfection that it deserves, for example, the beauty of a tree is that it has achieved the perfection it deserves, that is all its talents have been put into action by the power. (Ibid: 31-39)

مطالعه تطبیقی زیبایی‌شناسی در اندیشه افلاطون و حکمت سهروردی

مریم ایمانی‌زاده شریفپور^۱ | سید رحمت‌الله موسوی مقدم^۲ | سیدصادق زمانی^۳

۱. دانشجوی دکتری فلسفه هنر، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران. رایانامه: maryamimanizade@yahoo.com

۲. نویسنده مسئول، دانشیار گروه معارف، دانشگاه علوم پزشکی ایلام، ایلام، ایران. رایانامه: prof.m1344@gmail.com

۳. استادیار گروه فلسفه هنر، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران. رایانامه: zamani@iausdj.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

فیلسوفان در طول تاریخ، با یک دید جدیدی به هستی نگریسته و توانسته‌اند با نظریه‌های خود تاریخ فلسفه را متحول کنند. از جمله این فیلسوفان، افلاطون و سهروردی هستند. افلاطون و سهروردی هر یک برای ساخت نظام فکری خود از منابع متعددی سود بردند و از آن‌ها در آثار خود یاد کردند. علت اینکه نظریه‌های این دو فیلسوف در این پژوهش مطرح شده است، نزدیکی نظریه‌ها در اندیشه آن‌هاست. تفکر افلاطونی یکی از منابع مهم سهروردی در دستیابی به نظام فلسفی‌اش بوده و به وضوح می‌توان ردپای آن را در آثار سهروردی مشاهده کرد، با این حال وی کوشید تا به آن اندیشه‌ها با توجه به نظام فکری خاص خود و با یک دید فلسفی بپردازد و حتی آن‌ها را دستخوش تغییر و تحول کند تا با اعتقاداتش سازگار شود. در این پژوهش، هدف یافتن وجه اشتراک و افتراق در آراء این دو فیلسوف از جنبه زیبایی‌شناسی است تا از طریق مقایسه و تمایز این اندیشه‌ها، میزان تأثیرپذیری یک اندیشه و یا تحول آن را در طول زمان بررسی کنیم. لذا، روش این تحقیق توصیفی-تحلیلی است و جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از روش کتابخانه‌ای از طریق فیش‌برداری از کتب مرجع، مقالات و دست‌نوشته‌های معتبر می‌باشد. نتایج نشان داد: افلاطون در تحلیل و بیان حقیقت زیبایی، آن را تناسب و هارمونی، انطباق با فرهنگ یونان، سودمندی و لذت نمی‌داند؛ بلکه زیبایی را امری فراحسی و عینی می‌داند که نهایت سیر سالکان و زیبایی‌ها به آن می‌انجامد و چنین زیبایی سرمدی، مطلق و فی‌نفسه و همان ایده و منشأ زیبایی است که به عالم مثل تعلق دارد و اشیای زیبا به اندازه بهره‌مندیشان از آن، زیبا هستند. از نظر سهروردی، زیبایی به حسن تعبیر می‌شود که به جمال و کمال، توأمان به یک پدید اشاره دارد، پس هر چه در نهایت کمال قرار دارد، زیباست. همچنین، زیبایی امری عینی است که با عالم خارج منطبق می‌باشد. روابطی از جمله نورها، رنگ‌ها و شکل‌های مختلف (نمودهای عینی) منشأ درک و بروز احساس زیبایی می‌شود. لذا می‌توان نتیجه‌گیری نمود که از دیدگاه افلاطون و سهروردی، زیبایی، لذت ادراک و وصول کمال است که به واسطه عشق تجلی می‌کند و سبب حرکت می‌شود.

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۲۵

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۰۵/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۰۸

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۶/۳۱

کلیدواژه‌ها:

افلاطون، سهروردی، کمال، ادراک، زیبایی‌شناسی و زیبایی.

استناد: مریم ایمانی‌زاده شریفپور، سیدرحمت‌الله موسوی مقدم، سیدصادق زمانی. (۱۴۰۱). مطالعه تطبیقی زیبایی‌شناسی در اندیشه افلاطون و حکمت سهروردی.

پژوهش‌های فلسفی، ۱۶(۳۹): ۳۸۳-۳۹۴. DOI: <http://doi.org/10.22034/jpiut.2022.52041.3248>

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه تبریز.

مقدمه

زیبایی‌شناسی بازتابی است که انسان در چیستی زیبایی و ارتباط آن با ادراک اوست. صرف نظر از طبقه‌بندی از نظر سواد، فرهنگ و ملیت؛ زیبایی‌شناسی یک رویکرد ذاتی انسان است و می‌تواند تأثیر عمیق یا سطحی بر روحیه و نگرش انسان بگذارد. در سنت افلاطونی با چیزی به نام معنی زیبا یا زیبایی معقول مواجه هستیم که همانند سایر معانی به مدد عقل درک می‌شود و در واقع شناخت زیبا همانند شناخت خوب و عدالت در زمره برترین شناخت‌های عقلی است. در سده‌های میانه نیز نزد برخی فیلسوفان «زیبا» هم ردیف سایر اوصاف وجودی موجود یا دست کم چیزی شبیه یک معقول ثانی فلسفی است. به نظر آنان این عالم به‌خاطر انسان آفریده شده است. خدا غایت همه غایات و نخستین محرک، رفیع‌ترین مرتبه نردبان خلقت است که به همه چیز حیات می‌بخشد و به عالم حرکت می‌دهد. انسان در چنین عالمی که برای او آفریده شده، می‌تواند تجلیات عقل و زیبایی را ببیند (اسفندیاری، ۱۳۹۲: ۶۸).

هایلند (۱۳۹۵) در کتاب زیبایی‌شناسی افلاطون: پرسش از زیبایی، به بررسی پرسش از زیبایی در گفتگوهای افلاطونی پرداخته است. افلاطون خود در بسیاری فقرات توضیح می‌دهد که نمی‌توان به قدر بسنده به پرسش از زیبایی پرداخت، مگر در چارچوب زمینه‌ای کلی که شامل موضوعات دیگر باشد. گفتگوهای افلاطونی تجلی همین دیدگاه هستند، به ویژه آنجا که بحث درباره پرسش از زیبایی است.

ژان کوک شالومو (۱۳۹۳) در کتاب گره‌های هنر: فلسفه، زیبایی‌شناسی و تاریخ هنر از زمان افلاطون تا روزگاران ما به بررسی زیبایی‌شناسی در این بازه زمانی پرداخته است. با وجود اینکه امر زیبا، شأن فلسفی و حیث معرفتی و وجود شناختی آن، به مثابه ضرورتی معرفتی برای شناخت بخشی از حقایق و معارف عالم و زمینه نظری ظهور اثر هنری به‌عنوان محصولی معرفتی و زیباشناختی، از مباحث حائز اهمیت در تاریخ فلسفه است، اما کمتر فیلسوفی است که تأملات خود در باب زیبایی را به شیوه‌ای بارز به رشته تحریر درآورده و یا ویژگی‌هایی نظری و انضمامی را برای اثر هنری احصا نموده؛ اما این واقعیت به معنای بلا موضوع بودن قضیه برای فلاسفه نبوده است، بلکه به دلیل مساء وقت میان حقیقت و زیبایی، همواره سخن از حقایق و معارف به معنای سخن از زیبایی نیز بوده است (ارسطو، ۱۳۸۹: ۱۳۴).

شفیعی و فاضلی (۱۳۹۲) در مقاله خود تحت عنوان زیبایی و شأن وجودی آن نزد سهروردی به بررسی آراء سهروردی در باب زیبایی پرداخته و آورده است که سهروردی برای حسن که معادل زیبایی است، شأن وجودی، یعنی مکاتی در نظام جهان‌شناسی خویش در نظر می‌گیرد. این موضع او می‌تواند مدخلی برای ورود به مباحث زیبایی‌شناسی گردد. او در این پژوهش جستجویی دارد برای یافتن معنای زیبایی و ویژگی‌های آن، چنان که از سخنان سهروردی می‌توان استفاده کرد. در این راه ابتدا مفهوم زیبایی و سپس شأن وجودی حسن و عشق مورد تحقیق قرار می‌گیرد که از این تأمل خصایص عینیت، تشکیک و همبستگی با معرفت به دست می‌آید. کرین (۱۳۷۰) در کتاب فلسفه ایرانی و فلسفه تطبیقی در قسمت‌هایی از اثر به بررسی حکمت ایرانی و نظریات سهروردی و مقایسه آن با فلسفه زیبایی‌شناسی غرب و در برخی موارد با دیدگاه افلاطون پرداخته است.

در ارتباط با موضوع زیبایی‌شناسی، چه با ارجاع به مکالمه دیالکتیکی سقراط با هیپاس بزرگ، زیبایی را امری دشوار تلقی کنیم تا دریابیم که زیبایی همچون حقیقت، سرشتی متافیزیکی، نامتعیین و غیرقابل تعریف دارد (افلاطون، ۱۳۸۰: ۵۳۳) و با این حال به عنوان امر کلی، معیارهایی برای مصادیق خود تعریف می‌نماید و چه با استناد به رساله ثنای تتوس افلاطون، آن را مساوق با امر خیر بدانیم تا امر زیبا را همچون اخلاق، به امور ارزشی مرتبط سازیم و یا در نگاهی فلوطینی با تقسیم زیبایی به دو ساحت معقول و محسوس، شهود و مکاشفه را شرط ادراک زیبایی در نظر آوریم یا درجه شی تاریخی به مفهوم زیبایی‌شناسی با تبیین قرن هیجده آن مراجعه کنیم تا با جستجو در فلسفه کانت، میان امور مطبوع، خیر و زیبا، تفکیک قائل شویم و زیبایی را به مثابه حکمی ذوقی به اعتبار کیفیت، کمیت، نسبت و جهت، صورت‌بندی کنیم (همان: ۱۲۷۹). لذا با توجه به اهمیت موضوع، مهمترین مساله تحقیق حاضر، مطالعه تطبیقی فلسفه زیبایی‌شناسی از دیدگاه افلاطون و حکمت سهروردی می‌باشد که به دلیل اهمیت و ضرورت موضوع، لازم است دیدگاه‌های این دو متفکر را در منابع مختلف و از زوایای متفاوت مورد بررسی قرار دهیم.

روش این تحقیق، توصیفی-تحلیلی است، لذا جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از روش کتابخانه‌ای از طریق فیش برداری از کتب مرجع، مقالات و دست‌نوشته‌های معتبر می‌باشد که با تحلیل عقلی و منطقی مسائل بر اساس نظرگاه دو متفکر «افلاطون و حکمت سهروردی»، مسئله فلسفه زیبایی‌شناسی تحلیل و نتایج استخراج شده‌اند.

زیبایی‌شناسی از ریشه یونانی (iahtsinahtsia) گرفته شده است که به معنی ادراک حسی است (بووی، ۱۳۸۵: ۱۲۰). این واژه هم بر احساس و هم بر ادراک حسی دلالت دارد و به طور کلی «ادراک از طریق حواس» معنا می‌دهد. بنابراین اصطلاح «استتیک» مختص به ادراک آثار هنری و زیبایی نیست، بلکه بر هر نوع ادراک مبتنی بر حواس دلالت می‌کند. زیبایی‌شناسی اولین بار توسط الکساندر باوم گارتن در کتابی که به زبان لاتین به نام (Aesthetica) است، به کار رفت. نقش عمده او در این مسیر توصیف زیبایی‌شناسی به‌عنوان یکی از علوم خیال‌آفرین بود تا سلیقه و احساس را به‌عنوان معیاری از کمال قرار دهد. گارتن برای نقد هنری و مبانی نظری فرهنگی درس‌نامه‌ای در رابطه با زیبایی‌شناسی به‌عنوان شاخه‌ای از فلسفه تدوین کرد.

۱. نظریات و دیدگاه فلاسفه در ارتباط با زیبایی‌شناسی

ظاهراً کسی که برای نخستین بار از موضوع هنر و زیبایی سخن گفته افلاطون است. وی زیبایی را به‌عنوان واقعیتی عینی مورد تأکید قرارداد و اذعان نمود که اشیاء زیبا از این نظر زیبا هستند که از زیبایی کلی سهمی دارند (بورنت، ۱۹۵۳).

۱-۱. زیبایی‌شناسی از دیدگاه افلاطون

در زیبایی‌شناسی افلاطون نکته‌ای که وجود دارد که درخور دقت است و باید مورد تحلیل قرار گیرد، وی در نظریه آموزشی خویش بر تأثیر موسیقی تأکید می‌ورزد و آن را در پرورش عواطف انسانی مؤثر می‌شناسد. نغمه‌های مردپرور و اشعار قهرمانی و فلسفه‌های فضیلت‌آفرین را می‌پسندد، اما سرودهای خلاف اخلاق که باعث سستی یا بی‌حالی گردند و شعرهایی که از گناهان خدایان دم بزنند، باید یکسره از جامعه طرد شوند. انتقاد افلاطونی از شعر و شاعران به هیچ روی با وسعت دید و طبیعت او سازگار نیست، اما با این همه قبول دارد که شاعران به طریقی پدران و بنیانگذاران حکمت هستند. افلاطون زیبایی را مایه ابتهاج و لذت می‌شمارد و از لذتی راستین که برخاسته از شکل‌ها و رنگ‌ها و صداهای موزون و زیباست، سخن به میان می‌آورد (راداگریشنان، ۱۳۶۷). افلاطون در بیشتر آثار خود از زبان سقراط درباره زیبایی سخن می‌گوید، از میان نوشته‌های افلاطون سه اثر عمدتاً اختصاص به بررسی مفهوم زیبایی دارد. اولین آن‌ها هیپپاس بزرگ است که موضوع آن جست‌وجوی حقیقت و ذات زیبایی است. در این رساله مناظره‌ای بین سقراط و هیپپاس درمی‌گیرد و سقراط زیبایی را تعریف می‌کند. هیپپاس بزرگ یعنی جست‌وجوی همان حقیقت و ذات زندگی که در جست‌وجوی زیبایی فی‌نفسه است. البته زیبایی غیر از چیزهای زیبا و سودمند است، لذا فرق زیبایی و سودمندی اساسی است. دومین رساله میهمانی است؛ موضوع آن عشق و زیبایی است که رابطه با عشق مطرح می‌شود. سومین رساله فایدروس است که موضوع یا حداقل قسمت عمده موضوع آن حقیقت و زیبایی است. در اینجا زیبایی در رابطه با مفهوم حقیقت بیان می‌شود؛ یعنی زیبایی چیست؟ در دو رساله میهمانی و فایدروس، افلاطون بیشتر درباره مفهوم کندوکاو می‌کند و در رساله میهمانی از ابتدای مکالمه، زیبایی حضور دارد (افلاطون، ۱۳۶۱: ۲۷۸).

۱-۱-۱. تعریف زیبایی

افلاطون بیش از همه‌جا، زیبایی را در هیپپاس بزرگ مطرح کرده است (افلاطون، ۱۳۸۰: ۵۴۲). هیپپاس سوفی است و سقراط با او بحث می‌کند. تمام همت هیپپاس، این است که زیبایی را در عمل، یعنی خطابه‌ها و سخنرانی‌هایش نشان دهد؛ ولی دقت‌های فلسفی سقراط، او را دل‌زده و ناکام می‌گذارد. در گفتگو هر چه هیپپاس از خود ستایش و تمجید می‌کند و خود را موفق و سرآمد نشان می‌دهد، سقراط فروتنی می‌کند و با لحنی طنزآمیز و با جاذبه‌های ادبی خاص، شیرینی مخصوصی به گفتگو می‌دهد. این محاوره به سرانجام قطعی و پاسخ نهایی نمی‌رسد؛ اما در عین حال پایان این گفتگو به این می‌انجامد که بیان ماهیت و چیستی زیبا یا زیبایی دشوار است (همان: ۵۶۶).

۱-۱-۲. مفهوم زیبایی

بزرگ‌ترین نظریه‌پرداز در شناخت و معرفی زیبایی‌شناسی، افلاطون (۴۲۹-۳۴۷ ق م) است. تقسیم زیبایی به محسوس و معقول از او آغاز می‌شود و از این نظر مکتب جمال نخستین گام‌های فکری خود را به او می‌دیون است. زیرا به زیبایی جسمانی اهمیت داده و آن را مرتبه ابتدایی زیبایی دانسته که وسیله ارتقاء به زیبایی معقول و مثالی می‌شود. یکی از نظریه‌پردازان می‌گوید: «می‌توان افلاطون را از بعضی جنبه‌ها پایه‌گذار زیبایی‌شناسی فلسفی دانست، زیرا او مفاهیمی را گسترش داد که اساس تأملات بعدی در زیبایی‌شناسی قرار گرفت» (افلاطون، ۱۳۶۰).

افلاطون در سیمپوزیوم می‌نویسد: «اگر چیزی وجود داشته باشد که زندگی به خاطر آن بیازرد، آن نظاره زیبایی است». تمام این گفت‌وگو، تحسین و ستایشی پرشور از زیبایی را به‌عنوان بالاترین ارزش در بر می‌گیرد. بدون شک، این نخستین ستایش شناخته شده از ادبیات است. او زمانی که زیبایی را تمجید و تحسین می‌کرد، چیزی متفاوت را از آنچه امروز از این کلمه می‌فهمیم، می‌ستود تا آنجائی که به او و یونان مربوط می‌شود، اشکال، رنگ‌ها و ملودی‌ها تنها بخشی از کل قلمرو زیبایی بودند. در هیپپاس بزرگ، افلاطون تلاش کرد تا مفهوم زیبایی را تعریف کند. شخصیت‌های اصلی سقراط و هیپپاس سوفسطائی هستند که هر دو تلاش می‌کنند ماهیت و ذات زیبایی را روشن سازند. به نظر می‌رسد که نخستین مثال‌هایی که آن‌ها مطرح کردند، (دختران زیبا، اسب‌ها، سازه‌های موسیقی و گل‌دان‌ها) نشانه‌ای است بر اینکه آن‌ها با تلقی محدودتر و صرف زیبایی‌شناختی به زیبایی پرداخته بودند. قسمت‌های بعدی محاوره (هیپپاس بزرگ) به اشخاص زیبا، طرح‌های رنگی، تصاویر، ملودی‌ها و مجسمه‌سازی می‌پردازد. باوجود این، مثال‌ها با این فهرست تمام نمی‌شوند. سقراط و هیپپاس سرگرمی‌های زیبا، قوانین زیبا، زیبایی در سیاست و دولت را نیز جزو موضوعات زیبا به شمار می‌آورند. آن‌ها قوانین زیبا را در کنار «بدن‌های زیبا» ذکر می‌کنند. هیپپاس سود باور معتقد است که «زیباترین چیز، کسب خوشبختی، لذت بردن از سلامتی، داشتن شهرت در میان هلنی‌ها و زندگی تا کهن‌سالی» است، در حالی که سقراط اخلاق‌گرا اعتقاد دارد که «حکمت و دانائی زیباترین چیز در میان دیگر چیزها است». همچنین در گفتگوهای دیگر، افلاطون تلقی مشابهی را از مفهوم زیبایی بیان می‌کند. او نه تنها زنان و زیبایی آفرودیت، بلکه زیبایی عدالت، خردمندی، آئین‌های خوب، آموزش فضیلت و زیبایی روح را ذکر می‌کند. بنابراین تردیدی وجود ندارد که تلقی افلاطون از مفهوم زیبایی بسیار گسترده باشد (تاتارکیویچ، ۱۳۹۲).

۳-۱-۱. معیارهای زیبایی

در «مهمانی» پی‌درپی از واژه‌های عشق، زیبایی، خوب، درست انجام دادن کار و ... به صورت مترادف استفاده می‌کند و در مجموع بحث زیبا، خوب، مفید، سودمندی و دیگر واژه‌ها در زیبایی‌شناسی او به کار رفته است. پس در نظر افلاطون زیبایی معیار مطلق دارد؛ یعنی حتی اگر زیبایی، تناسب یا لذت و هر چیز دیگر باشد، اگر در ابژه‌ای یافت شد، همه و هر سوژه‌ای باید آن را بیابد؛ وگرنه زیبا نخواهد بود. در ادامه به توصیف معیارهای زیبایی در دیدگاه افلاطون پرداخته شده است.

۴-۱-۱. اقسام زیبایی

به نظر افلاطون، زیبایی را می‌توان در دو مرتبه طرح کرد: زیبایی بنفسه یا مطلق که همان ایده زیباست و دیگری زیبایی‌هایی که از زیبایی بنفسه بهره‌مندند. وی گاهی از زیبایی بنفسه به ایده خیر تعبیر می‌کند. در مهمانی می‌گوید: «ایده زیبا» چیزی است در خویشتن و برای خویشتن که همواره همان می‌ماند و هرگز دگرگونی نمی‌پذیرد و همه چیزهای زیبا فقط بدان سبب که بهره‌ای از او دارند، زیبا هستند (افلاطون، ۱۳۸۰: ۴۳۶). لذا در این قسمت اقسام زیبایی از نظر افلاطون آورده شده است:

- تناسب و هماهنگی

در گفتگوی سقراط با هیپپاس درباره زیبایی، هیپپاس از آثار هنری مانند آثار فیدياس سخن می‌گوید. او در ساخت آثار هنری، اعضای یک پیکره را از مواد خاص درست می‌کرد؛ نه از هر چیز؛ مثلاً مردمک چشم پیکره را از سنگ می‌ساخت؛ نه از عاج یا چیزهای دیگر. هیپپاس تصدیق می‌کند که سنگ اگر در جای مناسب خود به کار رود، زیبا خواهد بود؛ نه زشت. در واقع او به این مسئله توجه دارد که مناسبت هر چیزی در جا و مورد خود، زیبایی است و از همین‌جا افلاطون به این مسئله منتقل می‌شود که ممکن است زیبایی به تناسب و هارمونی تعریف شود؛ یعنی زیبا آن است که دارای تناسب و هماهنگی است و زشت، خلاف آن است (افلاطون، ۱۳۸۰: ۵۴۷). افلاطون در جمهوری و قوانین نیز این قول را مطرح کرده که آنچه به آن زیبا گفته می‌شود، هماهنگی و تناسب است. در موارد بسیاری از قوانین، سخن از تناسب است که قانون‌گذار باید در قوانینی که وضع می‌کند، آن را در نظر گیرد. حتی قوانینی که درباره نحوه حرکت‌های بدن در زمان جنگ و صلح وضع شده و موسیقی که در کنار، آن‌ها نواخته می‌شود، باید متناسب باشند تا محصول کار، امری زیبا باشد (همان، ج ۴: ۲۱۱۶، بند ۸۱۶). به عقیده افلاطون هر چیزی با ضدش شناخته می‌شود و زشتی، ضد زیبایی است؛ در نتیجه زشتی نیز چیزی است که هماهنگی و تناسب ندارد؛ برای نمونه مجسمه زیبا، مجسمه‌ای است که اجزای آن تناسب و هماهنگی خاصی باهم دارند. بنابراین زیبایی عبارت است از: تناسب و هماهنگی و زشتی نیز تناسب و هماهنگی نداشتن است. در تیمائوس می‌گوید عناصر آب و هوا و خاک و آتش را قرار داده و بین آن‌ها تناسب و نسبت

خاصی به وجود آورد و از پیوند آن‌ها جسم جهان پدید آمده و در پرتو نسبت خاص، تناسب، توازن و هماهنگی درون آن‌ها حکم فرما کرده است (همان، ج ۳: ۱۷۲۷، بند ۳۲). او در رساله می‌گوید: «اعتدال و تناسب همان است که زیبایی و هر چیز شریف از آن می‌زاید» (همان: ۱۷۰۲، بند ۶۴). این تعریف نزدیک‌ترین تعاریفی است که افلاطون می‌خواست در مورد زیبایی محسوس و معقول ارائه دهد. افلاطون در نقد این دیدگاه می‌گوید: «زیبایی نمی‌تواند تناسب باشد؛ زیرا تناسب سبب می‌شود که چیزها زیبا بنمایند؛ نه اینکه در واقع هم زیبا باشند. علاوه بر این، این مسئله روشن نمی‌شود که چرا چیزهای متناسب، گاه زیبا و گاه زشت به نظر می‌آیند» (همان، ج ۲: ۵۵۳-۵۴۸).

– انطباق با فرهنگ یونان

چیزی زیباست که در همه‌جا و برای همه کس سودمند باشد و فرهنگ یونان، آن را محترم بشمارد. در واقع زیبا آن است که در نظر مردمان زیبا باشد؛ چه در گذشته و چه در آینده. افلاطون در نقد این معیار به ذکر مورد نقض روی می‌آورد و می‌گوید اگر چنین باشد، برای «آخیلتوس» و نیای او «آیاکوس» که فرزندان خدایان اند و همچنین خود خدایان زیبا، باید آن باشد که پس از پدران و نیاکان خود مطابق فرهنگ یونان محترمانه به خاک سپرده شوند؛ ولی معنا ندارد بگوییم زیبا برای همه، آن است که پدر و مادرش را به خاک سپارد و خودش نیز پس از مرگ، به دست فرزندان به خاک سپرده شود؛ مگر «هراکلس» جزو همه نیست (همان، ج ۲: ۵۵۰) سقراط نشان می‌دهد این معیار، کاملاً نسبی است؛ نه مطلق و همه‌شمول (همان: ۵۵۰-۵۵۲).

– سودمندی و نیکی

افلاطون سپس بحث می‌کند که زیبایی، سودمندی و نیکی «agathos» است؛ مثلاً چشم زیباست؛ زیرا سودمند و مفید است یا این بدن برای دودن زیباست؛ یعنی سودمند است (همان، ج ۲: ۵۵۴). در واقع در اینجا ملاک زیبایی، کارآمدی و بهره‌وری اشیاست؛ بنابراین زشت، آن است که هیچ بهره‌وری و کارایی ندارد. در واقع هر چیزی که بتواند منظور و مقصودی را برآورد کند، سودمند است و هرچه چنین توانایی و قابلیت را نداشته باشد، زشت است. پس مسئله به اینجا باز می‌گردد که توانایی و قابلیت، زیبایی است و قابلیت نداشتن، زشتی است (همان: ۵۵۵-۵۵۴).

– لذت

افلاطون از زبان سقراط می‌گوید ممکن است بگوییم هرچه برای ما ایجاد لذت می‌کند، زیباست. البته مقصود از لذت در اینجا لذت حسی است که از طریق دیدن و شنیدن حاصل می‌شود؛ مانند لذتی که از دیدن جوان زیبا و تصاویر زیبا و شنیدن آواز و خطابه و شعر خوب به دست می‌آید (همان: ۵۵۸). در فرهنگ یونان، مقصود از لذت، صرفاً امور معنوی و انتزاعی نیست؛ بلکه ضمن اینکه عدالت را لذت و سودمند می‌دانند، از لذات مادی و محسوس نیز غافل نیستند و حتی لذتهایی که حواس ظاهری از آن‌ها بهره می‌برد، برایشان مهم است؛ مثلاً دیدن یک منظره برای چشم لذت‌بخش است و ... افلاطون در نقد این نظر می‌گوید چرا تنها لذت‌های گفته شده زیبا خوانده می‌شود؛ حال آنکه لذت‌های دیگر نیز داریم که آن‌ها نیز از طریق حواس به دست می‌آیند؛ مانند لذت خوردن و آمیزش جنسی. از سوی دیگر ما در پرسش از زیبایی به دنبال این نیستیم که چه چیزی زیبا و چه چیزی نازیباست؛ بلکه ما از حقیقت زیبایی پرسیدیم که چرا تمام چیزهایی که لذت می‌آفریند، زیبا نیستند؟ او تأکید می‌کند اگر زیبایی، لذت خاص، یعنی سودمندی باشد، همان اشکال گذشته وارد خواهد بود و آن اینکه سودمندی نتیجه و معلول زیبایی است؛ نه خود زیبایی (همان: ۵۶۵).

– زیبایی و عشق

افلاطون در محاوره مهمانی، این بار از زاویه‌ای دیگر به زیبایی می‌نگرد. در این نگرش به نظر می‌رسد زیبایی را به عنوان معلول در نظر می‌گیرد؛ بدین معنا که زیبایی نتیجه عشق (eros) قلمداد می‌شود؛ اروس نه تنها خود بهترین و زیباترین موجود است؛ بلکه همه نیکی‌ها و زیبایی‌ها از اوست (افلاطون، ۱۳۸۰، ج ۱: ۴۲۰، بند ۱۹۷). البته افلاطون هر عشقی را نمی‌ستاید؛ بلکه می‌گوید: هیچ کاری به خودی خود زشت یا زیبا نیست؛ بلکه هر چیزی که به وجهی زیبا کرده شود، زیبا و در غیر آن صورت زشت است (همان: ۴۰۶، بند ۱۸۳). افلاطون افزون بر مهمانی در فایدروس نیز از عشق و زیبایی بحث می‌کند. هدف عشق، خود زیبایی نیست؛ بلکه هدف از عشق، بارور کردن زیبایی است (همان: ۴۳۱، بند ۲۰۶). نکته مهمی که در اینجا باید یادآوری کرد، این است که افلاطون وقتی در مهمانی درباره عشق می‌گوید: تنها عشقی زیبا و درخور ستایش است که ما را بر آن دارد که به طرز زیبا دوست

بداریم، مقصود و منظور خود را از طرز زیبا، واضح و روشن بیان نمی‌کند؛ گرچه یک چیز روشن است و آن، اینکه مقصود او در اینجا نیز زیبایی طبیعی است؛ نه زیبایی هنری؛ آن هم به معنای امروزی آن.

۲-۱. زیبایی‌شناسی از دیدگاه سهروردی

سهروردی در سخن از زیبایی واژه حُسن را به کار برده و حُسن را با جمال و کمال مترادف دانسته است. او هر چه را در نهایت کمال قرار دارد، زیبا معرفی می‌کند که همه را شیدای خود می‌کند و به دنبال خود می‌کشد. در فی حقیقه العشق می‌گوید: «هر چه موجودند از روحانی و جسمانی طالب کمال اند». او جمال و کمال مترادف و هر دو را نام یک مسما می‌داند و می‌گوید: از نام‌های حُسن «یکی کمال است و یکی جمال» (سهروردی، ۱۳۷۳، ج ۳: ۲۸۴). در جای دیگر، نیز جمال واقعی را نسبت به کمال می‌سنجد و بیان می‌دارد که جمال عین کمال است و جمال، آن چیزی است که کمال او لایق او باشد، در او حاصل شود. پس زیبایی هر چیز در گرو کسب کمال است که لایق آن چیز است، مثلاً جمال درخت در آن است که کمالات لایق خود را حاصل کرده باشد، یعنی تمام، استعدادهایش از قوه به فعل درآمده باشد (همان: ۳۹-۳۱).

۱-۲-۱. ویژگی‌های زیبایی از درگاه سهروردی

- عینیت

در اندیشه سهروردی، زیبایی، امری عینی است که با عالم خارج منطبق می‌باشد و روابطی از جمله نورها، رنگ‌ها و شکل‌های مختلف میان نمودهای عینی منشأ درک و بروز احساس زیبایی می‌شود. در فی حقیقه العشق، یوسف نمونه بارز این زیبایی‌ها معرفی شده است (همان، ج ۳: ۲۷۱)، اما با این وجود، این زیبایی‌ها را سایه‌ای از زیبایی‌های ملکوتی می‌داند که با حفظ هویت ملکوتی و نورانی در مظاهر مختلف ملکی و زمینی نمودار شده‌اند و در آفرینش و در اشرف مخلوقات به ودیعه نهاده است. به بیانی دیگر جهان محسوس، مظهری از حقایق اصیل در جهان برتری به نام عالم عقول متکافئه یا عقول عرضیه است. این صور، خودشان حقیقتی دارند که آنها نیز، زیبایی و کمالشان را از مراتب بالاتر و منبع جمال، یعنی نورالانوار دارند که حقیقت محض است. پس تفکیک جمال از کمال و حقیقت، محال است. برای همین وصول به حقیقت، یعنی گذر از زیبایی محسوس و مشاهده زیبایی‌های بالاتر و بالأخره مشاهده جمال اصیل نور محض اثبات کننده عینیت زیبایی است و زیبایی وجود عینی خواهد داشت و چیزهای زیبا وجود دارند. به عبارت دیگر خود زیبایی نیز حقیقتی دارد که همان نورالانوار است و تمام جمال‌ها به او برمی‌گردد و نور، جمال و حقیقت، یکی هستند. اگر بگوییم که او جمال نیست، یعنی حقیقت وی را زیر سؤال برده‌ایم و زیبایی وجود عینی ندارد و حاصل ذهن، ما و امری نفسانی خواهد بود. (همان، ج ۲: ۹۲).

- تشکیک

سهروردی با مبنا قرار دادن رابطه قهر و محبت و عشق در میان مراتب انوار و هستی، زیبایی را در هر مرتبه تبیین و اثبات و زیبایی را امری مشکک معرفی می‌کند. سهروردی هر چه را هست، نور و غیر نور را ظلمت و قهر و محبت را عامل خلقت و پیدایش انوار مختلف یعنی مراتب مختلف هستی می‌داند. انوار عالی سافل را مقهور خود می‌گرداند و نور سافل شوق و عشقی به نور سافل دارد (همان، ج ۲: ۱۳۶) و «نظام اتم که لازمه آن‌هاست در سلسله علل و معلولات از جهت تکثر جهات و اشراقات عقل حاصل می‌شود و نسبت بعضی از آنها به بعضی دیگر که موجب تکثر عوالم و نظام آن‌هاست بر وجه اتم و ترتیب افضل تا آنجا که عوالم کثیره همه به صورت یک عالم نموده شوند» (سهروردی، ۱۳۷۷: ۲۳۶، پاورقی شارح). این مراتب در پی وصول و درک به مرتبه دیگر لذتی که همان شعور به کمال حاصل از آن جهت که کمال است و زیبایی مرتبه بالاتر را که کمال آن مرتبه است درک و شوق او نسبت به مرتبه بالاتر بیشتر می‌شود و عاشق آن خواهد شد؛ بنابراین، اگر عشق عالی نبود سافل پایدار نبود. پس هر مرتبه در رتبه‌ای از زیبایی قرار دارد؛ بنا بر آنکه کمال عالی‌تری دارد و بالاترین زیبایی در مراتب انوار زیبایی نورالانوار است؛ زیرا در عالم چیزی کامل‌تر و زیباتر از او وجود ندارد و ظاهراً از او نسبت به خودش چیز دیگری نیست و لذت‌آورتر از او برای خود غیر خود و معشوق خود و غیراست. اگر هر مرتبه از حصول کمال غافل شود از درک زیبایی بازمانده و لذتی نخواهد برد و البته لذتی هم که حاصل می‌شود به اندازه کمال حاصل برای او و درک او نسبت به کمال است (سهروردی، ۱۳۷۳، ج ۲: ۱۳۵-۱۳۷). می‌توان گفت سهروردی با مشکک دانستن زیبایی با در نظر گرفتن رابطه قهر و عشق و مسأله عوالم چندگانه هستی و قوای انسان، به شکلی

زیبایی را به زیبایی‌های محسوس، زیبایی‌های خیالی، زیبایی‌های معقول و آرمانی و زیبایی مطلق (زیبایی نورالانوار) تقسیم کرده است.

– زیبایی‌های محسوس (ظاهری و بالعرض)

سهروردی زیبایی‌های حسی را در عالم محسوسات می‌داند. از آنجا که انسان بر اساس قوای ظاهری خود، نسبت به اطرافش به درک متفاوت و انبساط و لذتی متفاوت و سرانجام شوق به سوی او پیدا می‌کند، زیبایی‌های حسی که متعلق به اعیان است از سنخ ترکیبات و کیفیات محسوس است و بر اساس اعتدال و تناسب در قوای پنج‌گانه و دریافت‌هایش به زیبایی‌های مختلف زیر تقسیم می‌شود. زیبایی‌های بصری که از جمله مصادیق آن، یکی زیبایی صورت است و بهترین نمونه آن یوسف که در فی حقیقه‌العشق به زیبایی ترسیم شده است (همان، ج ۳: ۱۵۸).

– زیبایی‌های خیالی

زیبایی‌های خیالی، زیبایی‌های مربوط به عالم خیال یا عالم صور معلقه هستند که تمام نغمات و اصوات دلنشین و تصاویر روح‌بخش در این عالم موجودند. سهروردی زیبایی‌های محسوس را پرتوی از زیبایی‌های خیالی می‌داند که صورشان در عالم خیال موجود است. در واقع زیبایی‌های حسی، فضای هنری از زیبایی‌های عالم خیال هستند. قوه متخیله در انسان مظهری است برای صور موجود در عالم خیال و به سبب آن این صور خیالی زیبا برای انسان قابل درک می‌شوند (سهروردی، ۱۳۷۳، ج ۲: ۲۱۱).

– زیبایی‌های معقول

سهروردی تصفیه روح را برای رسیدن به کمال و زیبایی لازم می‌داند و برای تصفیه روح، شخص باید قوای نفسانی اعم از ظاهری و باطنی خود را در حد اعتدال و تناسب نگه دارد و از وابستگی به تعلقات نفسانی دوری جوید تا به زیبایی‌های نفسانی دست یابد که فضایل اخلاقی نام دارند و از جمله مصادیق آن‌ها می‌توان حکمت، شجاعت، عفت و عدالت نام برد (سهروردی، ۱۳۷۵، ج ۲: ۱۶).

شاید بتوان گفت به نظر سهروردی، نگاه به جوامع مختلف در اعصار متفاوت گویای این است که تفسیر هر فرد و هر قوم و ملتی از انسان‌ها درباره حیات و فرهنگ خود، نشانگر این است که حقایقی را به‌عنوان آرمان‌ها و ایده‌های اعلا برای خود پذیرفته‌اند که از سنخ عظمت‌های معقول مثل عدالت، شجاعت و سایر تجلیات تکاملی روح هستند و تحقق و انطباق آنها در زندگی عینی انسان‌ها، جمال معقول و زیبایی عقلانی نامیده می‌شوند (جعفری، ۱۳۶۲: ۳۳)؛ لذا زیبایی‌های معقول زیبایی‌هایی غیرمحسوس هستند که نه با حس و نه با قوه خیال بلکه با عقل درک می‌شوند اگرچه به نیکی‌ها و خیرهای اخلاقی باز می‌گردد. پس می‌توان زیبایی‌های معقول را زیبایی خیر و نیکی معرفی کرد که در مقابل آن‌ها می‌توان از زشتی‌های عقلی یا نازیبایی‌های عقلی سخن گفت.

۲. تحلیل زیبایی‌شناسی از دیدگاه افلاطون و سهروردی

زیبایی‌شناسی را می‌توان به‌صورت محدود به عنوان نظریه زیبایی، یا به‌طور گسترده‌تر به عنوان نظریه همراه با فلسفه هنر تعریف کرد. در قرن هجدهم، علاقه سنتی به زیبایی به‌خودی‌خود گسترش یافت و شامل موارد متعالی شد و از سال ۱۹۵۰ یا پس از آن، تعداد مفاهیم زیبایی‌شناختی ناب مورد بحث در ادبیات بیش از پیش گسترش یافت. به‌طور سنتی، فلسفه هنر بر تعریف آن متمرکز بود، اما اخیراً این موضوع مورد توجه قرار نگرفته است و تحلیل‌های دقیق جنبه‌های هنر تا حد زیادی جایگزین آن شده است. از دیدگاه افلاطون زیبایی چیزی است که ما درک می‌کنیم و به آن پاسخ می‌دهیم. ممکن است پاسخی از هیبت و شگفتی، شگفتی و شادی یا چیز دیگری باشد. ممکن است شبیه یک «تجربه اوج» یا یک تجلی باشد. افلاطون در ارتباط با زیبایی‌شناسی و هنر می‌گوید تجربه زیبایی‌شناختی که ما از جهان به‌طور کلی به دست می‌آوریم با تجربه زیبایی‌شناسی مبتنی بر هنر متفاوت است. مهم است بدانیم که ما نمی‌گوییم که تجربه شگفتی طبیعی بد یا کمتر از تجربه دنیای هنر است. ما می‌گوییم متفاوت است. آنچه متفاوت است ماهیت ساختگی تجربه هنری است. تجربه هنری نوعی تجربه زیبایی‌شناختی است که شامل جنبه‌ها، محتوا و زمینه انسانیت ما نیز می‌شود. وقتی چیزی توسط یک انسان ساخته می‌شود – می‌دانیم که سطحی از اشتراک و یا تجربه اشتراکی وجود دارد.

از دیدگاه افلاطون آثار و اشیاء هنری نمونه‌هایی از اشیاء زیبایی‌شناختی هستند؛ اما همه اشیاء زیبایی‌شناختی آثار هنری نیستند - برای مثال، غروب خورشید یا مناظر کوهستانی. اینکه آیا تفاوتی بین تجربه زیبایی‌شناختی و تجربه هنری وجود دارد یا خیر، پرسش دیگری است که نظریه‌پردازان به آن می‌پردازند. وی خاطرنشان می‌کند که در قدردانی از اشیاء هنری، شخص از این واقعیت آگاه است که یک انسان آن را خلق کرده است و در مورد هنر بزرگ، شخصی نابغه مسئول آن بوده است. در نهایت باید به این نکته اشاره کرد که همه بر این باور نیستند که تشخیص زیبایی‌شناسی از انواع دیگر تجربیات ممکن یا ضروری است. برخی از فیلسوفان استدلال می‌کنند که کل این مفهوم بسیار مبهم و انتزاعی است. به گفته برخی، گزارش دادن به تجربه هنری زیبایی‌شناختی بیشتر از ادعای این نیست که بحث در مورد خواندن شعرهای خاص یا گوش دادن به قطعات موسیقی یا آواز پرندگان یا تماشای نقاشی‌ها یا مناظر خاص یا نوشیدن شراب خاص تکیه کند. اگر زیبایی‌شناسی تحقیق فلسفی در هنر و زیبایی باشد (یا جانشین معاصر زیبایی، به‌عنوان مثال ارزش زیبایی‌شناختی)، ویژگی بارز دیالوگ‌های افلاطون این است که او به همان اندازه که وقت خود را به هر دو موضوع اختصاص می‌دهد و درعین حال به‌طور متضاد با آن‌ها برخورد می‌کند. زیبایی به بزرگ‌ترین خیر نزدیک است. نوشته‌های عرفانی تر افلاطون، به‌ویژه «تیمبرز»، حاوی نکاتی درباره رویکرد دیگری به زیبایی‌شناسی است، رویکردی که بر اساس نظریه فیثاغورثی کیهان است که تأثیری تعیین‌کننده بر نوافلاطونی‌گرایان گذاشت.

نتیجه‌گیری

تفکر افلاطون و سهروردی با وجود فاصله زمانی بسیار، اما با داشتن ریشه‌هایی مشترک، به طور شگفت‌انگیزی به هم نزدیک است. هر دو این فیلسوفان در هستی‌شناسی خود، مراتب هستی را به شکل هرمی نشان دادند که در رأس آن علت‌العلل قرار دارد و همان منشأ همه موجودات است. مکتب سهروردی در مقایسه با مکتب افلاطون، زیباشناس‌تر و زیباگراتر است. سهروردی منطق خشک و ریاضی گونه ارسطو را به چالش طلبیده و آن را از کرسی انحصارطلبی پایین کشیده «احساس» را نیز در پایگاه هستی‌شناسی به کرسی می‌نشانند. جریان علوم انسانی روز، به‌طور خواسته یا ناخواسته با این نظریه او همراه شده است و معتقد است که درک زیبایی و نیز جنبش عاطفه یک «درک آنی» است و پیش از جنبش فکر و اندیشه، تحقق می‌یابد.

افلاطون عقیده داشت که همه اشیاء مصنوع، بهره‌مند از صورت‌های جاودانشان هستند و هرچه در این عالم به چشم می‌آید، تقلیدی از عالم مثال می‌باشد. از نظر وی هر اثری که زیبایی را مجسم می‌سازد، نوعی نسبت مستقیم با صورت مثالی دارد. زیبایی در نظر افلاطون دارای مراتب و درجاتی است. بنابر عقیده او، یک زیبایی مطلق و برتر وجود دارد که زیبایی‌های دیگر، زیبایی خود را از او گرفته‌اند. در نظر افلاطون، زیبا آن چیزی است که احساس تحسین ما را برانگیزد. افلاطون زیبایی را در اندازه و تناسب می‌دید و عقیده داشت که زیبایی یعنی تناسب اجزا با یکدیگر و با کل مجموعه و اساس کار هنر را در سازگاری با طبیعت می‌دید. از نظر وی، تقارن و کیفیات اندازه همواره زیبایی را کامل می‌کنند. افلاطون اعتقاد به وجود دو عالم داشت؛ عالم معقول و عالم محسوس. بر مبنای عقیده وی عالم معقول از طریق عقل قابل درک است و عالم محسوس از طریق احساسات. بنابر عقیده افلاطون، آدمی در سیری نزولی، از عالم برین (که او آن را عالم مثال نامید) به این عالم آمده است و عالم طبیعت، خود تقلیدی از عالم مثال است و بنابراین، هنر در منظر او گونه‌ای تقلید از تقلید است.

سهروردی برای حسن که معادل زیبایی است، شأنی وجودی، یعنی مکانتی در نظام جهان‌شناسی خویش در نظر می‌گیرد. این موضع او می‌تواند مدخلی برای ورود به مباحث زیبایی‌شناسی گردد. از نظر سهروردی، زیبایی مظهري از خداوند است و اتفاقاً وقتی درباره حسن سخن می‌گوید و ماجرای ورود زیبایی را به عالم روایت می‌کند، اشاره دارد که حسن، فرزند عقل کل است؛ بنابراین سهروردی می‌خواهد جایگاه حسن را برای ما تبیین کند و وقتی آن را فهم کردیم، آن هنگام چیزی در عالم وجود دارد که شایسته عشق ورزیدن است.

منابع

- ارسطو. (۱۳۸۹). *اخلاق*، ترجمه محمدحسن لطفی، تهران: نشر طرح نو.
- اسفندیاری، سیمین. (۱۳۹۲). *تطبيق زیبایی‌شناسی در فلسفه افلاطون و دکارت، فصلنامه فلسفه*، ۴۱(۱): ۸۳-۶۷.
- افلاطون. (۱۳۸۰). *دوره آثار افلاطون*، ترجمه محمدحسن لطفی، تهران: نشر خوارزمی.
- افلاطون. (۱۳۶۱). *پنج رساله*، ترجمه محمود صناعی، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.

- بووی، اندرو. (۱۳۸۵). *زیبایی‌شناسی و ذهنیت از کانت تا نیچه*، ترجمه فریبرز مجیدی، تهران: نشر فرهنگستان هنر.
- رادا کریشنن، سوپالی. (۱۳۶۷). *تاریخ فلسفه شرق و غرب: تاریخ فلسفه عرب*، جلد دوم، ترجمه جواد یوسفیان، تهران: نشر سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی.
- ژان کوک، شالومو. (۱۳۹۳). *گره‌های هنر: فلسفه، زیبایی‌شناسی و تاریخ هنر از زمان افلاطون تا روزگاران ما*، تهران: نشر سوره مهر.
- سهروردی، شهاب‌الدین. (۱۳۷۷). *حکمه الاشراف*، ترجمه و شرح سیدجعفر سجادی، تهران: نشر دانشگاه تهران.
- سهروردی، شهاب‌الدین. (۱۳۷۵). *مجموعه مصنفات*، جلد دوم، تصحیح هانری کرین، سیدحسین نصر، نجفقلی حبیبی، چاپ دوم، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- سهروردی، شهاب‌الدین. (۱۳۷۳). *مجموعه مصنفات*، جلد دوم، تصحیح و مقدمه هانری کرین، چاپ دوم، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- شفیعی، فاطمه؛ فاضلی، علیرضا. (۱۳۹۲). *زیبایی و شأن وجودی آن نزد سهروردی*، دو فصلنامه پژوهش‌های هستی‌شناختی، ۲(۳): ۱۲۲-۱۰۱.
- کرین، هانری. (۱۳۷۰). *فلسفه ایرانی و فلسفه تطبیقی*، ترجمه سیدجواد طباطبائی، تهران: نشر طوس.
- هایلند، دورو. (۱۳۹۵). *زیبایی‌شناسی افلاطون*، ترجمه عبدالله سالاروند، تهران: نشر نقش جهان.

References

- Aristotle. (1389). *Ethic*, translated by Mohammad Hasan Lotfi, Tehran: Tarhe Now Publishing. (in persian)
- Bowie, Andrew. (2015). *Aesthetics and subjectivity from Kant to Nietzsche*, Fariborz Majidi, Tehran: Farhangistan Honar. (in persian)
- Burnet, J. (1953). *Plato's Theory of art*. London Publishing.
- Carbone, Henry. (1991). *Iranian Philosophy and Comparative Philosophy*, translated by Seyyed Javad Tabatabai, Tehran: Tous Publishing. (in persian)
- Cottingham, R. (1991). *The Phiosophical Writings of Descartes*. Vol 3. Oxford: Clarendon press.
- Esfandiari, Simin. (2012). Adaptation of aesthetics in the philosophy of Plato and Descartes, *Philosophy Quarterly*, 41(1): 67-83. (in persian)
- Hyland, Doro. (2016). *Plato's Aesthetics*, translated by Abdullah Salarvand, Tehran: Naqsh Jahan Publishing. (in Persian)
- Jean Cook, Shalomo. (2013). *Knots of Art: Philosophy, Aesthetics and History of Art from the Time of Plato to Our Times*, Tehran: Soureye Mehr Publishing. (in persian)
- Plato. (2001). *The Period of Plato's Works*, translated by Mohammad Hassan Lotfi, Tehran: Khwarazmi Publishing. (in Persian)
- Plato. (1982). *Five Treatises*, translated by Mahmoud Sana'i, Tehran: Scientific and Cultural Publications. (in persian)
- Plato. (2001). *The period of Plato's works*, translated by Mohammad Hassan Lotfi, Tehran: Khwarazmi Publishing. (in persian)
- Radhakrishnan, Supali. (1988). *History of Eastern and Western Philosophy: History of Arab Philosophy*, Vol. 2, translated by Javad Yousefian, Tehran: Islamic Revolution Publishing and Education Organization. (in Persian)
- Rahimian-Shirmard, Mohammad; Dhahabi, Abbas. (2017). Emergence of beauty and artistic authority in the light of the shining lights of Sohrawardi's philosophy, *Cognition Magazine*, 11(1): 167-186. (in persian)
- Shafiei, Fatima; Fazeli, Alireza. (2012). Beauty and its existential dignity according to Sohrawardi, *Two Quarterly Journals of Ontological Research*, 2(3): 101-122. (in Persian)
- Shafiei, Fatima; Fazeli, Alireza. (2012). Beauty and Its Existential Dignity according to Sohrawardi, *Two Quarterly Journals of Ontological Research*, 2(3): 101-122. (in persian)

- Suhrawardi, Shahabuddin Yahya Bin Habash. (1994). *Collection of Works*, 2 vol, correction and introduction by Henry Karbon, second edition, Tehran: Publishing House of Human Sciences and Cultural Studies. (in persian)
- Suhrawardi, Shahabuddin Yahya Bin Habash. (1996). *Collection of Works*, vol 2, edited by Henry Karban; Seyyed Hossein Nasr; Najaf Qoli Habibi, second edition, Tehran: Publishing House of Human Sciences and Cultural Studies. (in persian)
- Suhrawardi, Shahabuddin Yahya Bin Habash. (1998). *Hakmah al-Ishraq*, translated and explained by Seyyed Jafar Sajjadi, Tehran: Tehran University Press. (in persian)
- Suhrawardi, Shahabuddin Yahya Bin Habash. (2009). *Commentary on Risala Fi Haqiqah al-Ashq*, Tehran: Alam publication. (in persian)

